

Полацкае евангелле вяртаецца на радзіму

**Любую добрую справу шчырыя
праваслаўны вернікі пачынаюць з малітвы
ці хоць проста з гэтых двух слоў: "Дай Бог!".
У мінулы аўторак, 4 снежня, у сталічным
Тэхнічным цэнтры "СНАМИ", мабыць,
упершыню гучала малітва. Дырэктар
Выдавецтва Беларускага экзархата іерэй
Яўген Лабынко прасіў ва Усявышняга
блаславенне на друкаванне першых і
ўсіх наступных старонак ўзноўленага
факсімільнага выдання аднаго з самых
старажытных і сакральных помнікаў
айчыннай кніжнай культуры Беларусі —
знакамітага Полацкага евангелля канца XII —
пачатку XIII стагоддзя. Сімвалічна акцыя
ўрачыстага запуску факсімільнага
ў друку адбылася ў Год кнігі, у год
1150-гадовага юбілею Полацка, у дзень
вялікага праваслаўнага свята Увядзення
ў храм Прасвятой Багародзіцы...**

Рэалізацыя праекта стала магчымай дзякуючы супрацоўніцтву Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі, Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі, Выдавецтва Беларускага экзархата, Міжнароднага дабрачыннага фонду "Сям'я — Яднанне — Айчына". Нагадаем, што сумеснымі намаганнямі гэтых жа структур у 2009 годзе было выдадзена факсімільнае Случкага евангелля XVI стагоддзя, а ў пачатку гэтага года — зноў жа, факсімільнае ўзнаўленне Жыцця прападобнай Еўфрасіні Полацкай.

Для таго каб падрыхтаваць да друку (алічбаваць папярковы арыгінал, расчытаць тэкст, зрабіць экспэртыз, пракаменціраваць і г.д.) факсімільнае Полацкага евангелля канца XII — пачатку XIII стагоддзя, беларускім даследчыкам і выдаўцам спатрэбілася ажно пяць гадоў напружанай працы. Складанасць ужо з самага пачатку заключалася ў тым, што гэтая старажытная кніга ў адзіным існуючым экзэмпляры захоўваецца не ў Беларусі, а ў Расійскай Федэрацыі, прычым у дзвюх установах: асноўная частка — у зборы Расійскай нацыянальнай бібліятэкі ў Санкт-Пецярбургу і два аркушы — у фондах Расійскай дзяржаўнай бібліятэкі ў Маскве. Балазе, па словах намесніка дырэктара Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі па навуковай рабоце і выдавецкай дзейнасці Алеся Сушы, расійскія калегі згадзіліся дапамагчы не толькі са стварэннем лічбавай копіі евангелля, але і з далейшай рэалізацыяй праекта (у навуковы зборнік, які будзе суправаджаць факсімільнае, ўвойдуць матэрыялы, падрыхтаваныя пры ўдзеле супрацоўнікаў РНБ).

"Фактычна гаворка ідзе пра вяртанне першакнігі беларускага народа, унікальнай крыніцы для вывучэння нашай гісторыі, нашай мовы, пачаткаў літаратурнай творчасці на нашых землях", — адзначыў на прэс-канферэнцыі, што папярэднічала ўрачыстаму запуску фак-

сімільнага ў друку, Алесь Суша. А навуковы рэдактар выдання старэйшых навуковых супрацоўнік аддзела гісторыі беларускай мовы Цэнтра даследаванняў беларускай культуры, мовы і літаратуры НАН Беларусі Ірына Будзько патлумачыла прысутным журналістам сэнс вызначэння Полацкага евангелля як першакнігі беларусаў: "Рэч у тым, што старэйшым за Полацкае можа лічыцца толькі Тураўскае евангелле, але ад яго засталася ўсяго адзінаццаць аркушаў, у той час як Полацкае евангелле захавалася амаль цалкам, больш чым на 80 працэнтаў. Да таго ж няма ніякага сумнення, што гэты помнік кніжнай культуры быў створаны на ўсходне-славянскіх землях мясцовым перапісчыкам, паколькі ў тэксце мы заўважаем сляды паўночна-ўсходніх беларускіх гаворак. Полацкае евангелле мае надзвычай вялікае значэнне і ў кантэксце гісторыі ўсёй славянскай кніжнасці. Гэтая першакніга беларусаў уваходзіць у дзясятку першых кніг усходніх славян і ў сотню першых кніг наогул усіх славян. Для нас, беларусаў, яшчэ вельмі важным было расчытаць прыпіскі на палых свяшчэннага евангельскага тэксту, зробленыя ў XIV стагоддзі, якія дазваляюць больш даведацца пра гісторыю Полацкай зямлі. Нарэшце, нельга не згадаць пра тое, што традыцыйна дасведчаным беларусам добра вядома наша кніжная спадчына на старабеларускай мове, пакінутая нашчадкам Францыскам Скарынам, Васілём Цяпіскім, Сымонам Будным і іншымі дзеячамі Адраджэння і Рэфармацыі. А вось наша царкоўнаславянская рукапісная спадчына да апошняга часу заставалася нават для спецыялістаў своеасаблівай terra incognita. Між тым кірыла-мяфодзь-еўскія рукапісныя традыцыі на самай справе бытавалі на беларускіх землях, пра што яскрава і сведчыць сам факт існавання Полацкага евангелля канца XII — пачатку XIII стагоддзя".

Факсімільнае ўзнаўленне Полацкага евангелля дазволіць максімальна аўтэнтычна аднавіць вонкавы выгляд і арыгінальную структуру гэтага кніжнага помніка — рукапіснай кнігі ў выглядзе кодэкса, напісанай прыгожым уставам (старажытнай формай кірыліцы, якая выкарыстоўвалася ў ранніх рукапісах як від найбольш урачыстага пісьма). У сваю чаргу навуковае даследаванне, каментарый і транслітэраваны тэкст, якія будуць суправаджаць уласна факсімільнае, зробяць першакнігу беларусаў даступнай для разумення самых шырокіх колаў нашага сучаснага грамадства. Мяркуюцца, што публічная прэзентацыя ўзноўленага Полацкага евангелля адбудзецца ў рамках XX Мінскай міжнароднай кніжнай выставы-кірмашу ў лютым 2013 года.

А тым часам рупліўцы з Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі, Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі, Выдавецтва Беларускага экзархата і Міжнароднага дабрачыннага фонду "Сям'я — Яднанне — Айчына" глядзяць наперад. На чарзе вяртанне ў форме факсімільнага старажытных кніжных святаў, як Лаўрышэўскае евангелле і Супральскі ірмалогій.

Мікола ЧЭМЕР.
gilevitch@ng-press.by